

22.4.1961 tarih ve 690 sayılı yazınıza cevaptır.

Fakültemizdeki ilim dallarının gelecek 10 yıl içindeki gelişmelerini sağlayacak tedbirler meyanında olarak; önce, başkanı bulunduğum Umumi Türk Tarihi kürsüsü ile, sonra da Eskiçağlar dışında kalan bilumum Tarih kürsülerile alakalı düşünce ve isteklerimi kısaca arz ediyorum.

A- Umumi Türk Tarihi kürsüsü, Anadolu Türk Tarihi ve Osmanlı İmparatorluğu hariç, Türklüğün bütün mazisini mevzu edinmiş durumdadır. Bu cihetle, Milâddan önceki asırlardan zamanımıza kadar 4-5 bin senelik pek geniş bir tarihi, kültürü, teşkilâtı ve müesseseleri birlikte, incelemek vazifesini yüklenmiş bulunmaktadır. Prehistorik çağlardan 20. asra kadar türlü isimlerle anılmış sayısız Türk kavimlerinin, aynı zamanda, eski dünyanın bir çok yerlerine dağıldıkları, Asya, Avrupa, Afrika kıtalarında siyasi üstünlük kurarak müstakil devletler ve imparatorluklar vücuda getirdikleri düşünüldü ve bunlara çeşitli coğrafî mevkilerdeki medenî faaliyetleri ve yabancı kavimlerle vâki müteakıl kültür alış-verişleri de ilâve edilirse, Umumi Türk Tarihi'nin ne derecede çetin bir hüviyete sahip bulunduğu kendiliğinden anlaşılır. Burada bahis mevzuu olan, şüphesiz, sadece siyasi vukuatın yan-yana sıralanmasından ibaret değildir. Modern tarihçilik, daha ziyade, medeniyet ve müesseselerin tetkiki demek olduğundan, bu 4-5 bin senelik millî tarihin iyice incelenebilmesi ve tanıtılması işinin güçlüğü aşıkârdır. Garp ilim dünyası; başta Almanlar ve Ruslar olmak üzere, Fransızlar, Finler, Danimarkalılar, Macarlar v.b. takriben 200 yıldan beri, Umumi Türk Tarihinin türlü safhaları üzerinde çalışmışlar, anakaynaklardan bir kısmına büyük Avrupa dillerine tercüme etmişler ve eski Türklerin kültür faaliyetlerine dair yüzlerce eser ve makale yazmışlardır. Yalnız bu ilmî mesainin bugünkü Türk nesline aktarılması bile başlı başına pek faydalı bir hizmet ise de, bütün bu mazinin bizim tarafımızdan ve türk gözü ile yeniden işlenmesi muhakkak ki bir zarurettir. Buna ilâveten, eski Türk tarihinin, Anadolu Türk tarihi ve Osmanlı İmparatorluğunun temelini teşkil ettiği ve bu sebeple son devir tarihimizin vuzuhla kavranabilmesi için Umumi Türk Tarihi mevzularının iyi bilinmesine ihtiyaç olduğu da unutulmamalıdır.

Fakültemizde, bu derece muazzam mesai, şimdiye kadar, tek bir profesörle idare edilmiş, yani, yalnız benim omuzlarımda kalmıştır. Bazı mücbir sebepler yüzünden uzun yıllar ifasını tek başıma deruhde ettiğim bu güç ve o nisbette ehemmiyetli vazifenin hakkile yürütülebilmesi ancak kürsümüzün yeni elemanlarla takviyesile kabil olacaktır. Ben mesaimi, esas itibarile, 16. asırdan zamanımıza kadar olan kısma hasretmiş bulduğundan, şimdilik, eski çağlardan 16. asra kadar Umumi Türk tarihinin tedrisini mümkün kılmak üzere, hemen bir profesör kadrosunun kürsümüze tahsisini ve aynı saha için 2 doçentlik verilmesini rica ediyorum. Zamanla ilmî faaliyet geliştikçe daha derin ihtisasa doğru gidileceği cihetle, önümüzdeki 10 senede tahakkuk ettirilmek üzere, Moğollara kadar olan devir için ayrı bir profesör ve iki doçent kadrosunun da kürsümüze verilmesi icab eder. Bundan başka, eski Türk tarihinin tedrisi bakımından kati lüzum bulunan Moğol dili için 1 profesör, eski Türk tarihinin başlıca kaynaklarının yazılı olduğu Çince için 1 uzman, ve aynı sebepten Sanskritçe için 1 uzman, Tuhar, Soğd ve Harezmi dilleri için 1 uzman kadrosunun kürsümüze ayrılması pek muvafık olur.

B- Son devir Türk tarihinin bel kemiğini teşkil eden Osmanlı tarihinin mümkün merteye iyi tetkik edilmesi, bugünü anlamak itibarile, büyük ehemmiyeti haizdir. Yukarıda arz ettiğim gibi, modern tarihçilik daha ziyade kültür ve müesseselerin araştırılması demek olup bizim de bu yola girmemizin lüzumu bedihi bulunduğundan, ayrı bir "Osmanlı medeniyeti ve müesseseleri tarihi" kürsüsünün kurulmasına kati ihtiyaç vardır. Osmanlı Türklüğünün eski Bizans başkenti İstanbul etrafında geliş-

ve alâkasına binaen Fakültemizde "Bizans Tarihi" kürsüsünün tesisini tavsiyeye şayan bulurum. Bu iki kürsünün yanında, ihmali caiz olmayan bir üçüncüsü de evvelce teklif etmiş olduğum "İslâm ilimleri ve medeniyeti kürsüsüdür ki, bu hususta tekraren esbabı mucibe zikrini zaid ad etmekteyim.

Tarih bölümüne mensup öğretim üyeleri ve yardımcılarını arasında ilmi collaboration ise, ancak enstitüler vasıtasile sağlanabilecektir. Evvelce ben bir "Umumî Türk ve Asya Tarihi Enstitüsü" kurulmasını teklif etmiştim, bunun muamelesi yürümektedir. Fakat ayrıca bir "Tarih Enstitüsü"nin tesisi çok arzu olunur, zira bütün tarih mensuplarının ilmi yönden dayanışma ve yardımlaşmaları bu suretle daha kolay imkân dahiline girecektir. Üçüncü olarak da "Balkan ve Doğu-Avrupa Tarihi" enstitüsünün kurulmasını teklif ediyorum. Balkan memleketleri ve doğu Avrupa milletleri tarihi bizim için her zaman hayati ehemmiyeti haiz bulunmuştur.

Yukarıdan beri ana hatlarıyla arzettiğim dilek ve taleplarımın hülâsası şudur:

A- Umumi Türk Tarihi Kürsüsü:

Hâlen mevcut olan:

- 1 profesör (16. asırdan zamana kadar olan devir için)
- 1 doçent (Mühâl)
- 1 asistan

Yeniden istenen:

- 1 profesör (Eski çağlardan 16. asra kadar olan devir için. Bu kadronun hemen verilmesi icab etmektedir)
- 2 doçent
- 2 asistan
- 1 profesör (Moğollara kadar olan eski Türk tarihi için)
- 2 doçent
- 2 asistan
- 1 profesör (Moğol dili için)
- 1 doçent
- 1 asistan
- 3 uzman (Çince, Sanskritçe ve Tuhar, Soğd, Harezmi dilleri için)

B- Tarih bölümü için istenen:

- Kürsüler . 1-İslâm ilimleri ve medeniyeti kürsüsü
2-Osmanlı medeniyeti ve müesseseleri tarihi kürsüsü
3-Bizans tarihi kürsüsü

- Enstitüler. 1-Umumî Türk ve Asya Tarihi Enstitüsü
2-Tarih Enstitüsü
3-Balkan ve Doğu-Avrupa tarihi Enstitüsü

Umumî Türk Tarihi Kürsüsü Başkanı
Ord. Prof. Dr. Z. V. Togan